

Anotācija

Likumprojektam “Grozījumi likumā “Par valsts pensijām””

1) Tiesību akta projekta izstrādes nepieciešamība

Sākot ar 2012.gadu Latvijā ir izveidojusies situācija, ka piemaksas par stāžu personām piešķir pēc pensionēšanās gada pazīmes, kas savukārt izriet no personas dzimšanas gada. Tā pēc būtības ir diskriminācija pēc personas dzimšanas gada pazīmes.

Par šo atšķirīgo attieksmi 2012.gadā Satversmes tiesā tika ierosināta lieta Rīgā lietā Nr. 2012-12-01¹

Izvērtējot lietas apstākļus, Satversmes tiesa secināja, ka izskatāmajā lietā apstrīdētās normas kontekstā vienādos un salīdzināmos apstākļos atrodas visas tās personas, kurām ir līdz 1995. gada 31. decembrim uzkrāts apdrošināšanas stāžs un tiesības uz valsts pensiju [2013. gada 13. februāra spriedums lietā Nr. 2012-12-01; punkts 14.2.2.].

Gan personām, kurām pensija piešķirta līdz apstrīdētajā normā paredzētajam termiņam – 2011. gada 31. decembrim, gan personām, kurām pensija piešķirta pēc šā datuma, ir apdrošināšanas stāžs, kas uzkrāts līdz 1995. gada 31. decembrim. Savukārt piemaksa maksājama tikai vienai šo personu grupai, proti, personām, kurām pensija piešķirta līdz 2011. gada 31. decembrim. Otrai personu grupai nav tiesību uz piemaksu. Līdz ar to apstrīdētā norma ir radījusi atšķirīgu attieksmi pret personu grupām, kuras atrodas vienādos un salīdzināmos apstākļos [14.2.2.].

Vienlaikus, ņemot vērā Labklājības ministrijas un Saeimas argumentus par to, ka piemaksu izmaksāšana visiem pensionāriem, kuriem ir apdrošināšanas stāžs, kas uzkrāts līdz 1995. gada 31. decembrim, apdraudētu speciālā budžeta ilgtspēju [14.2.3.], Satversmes tiesa pieļāva atšķirīgās attieksmes pastāvēšanu, jo atšķirīgajai attieksmei ir leģitīmajam mērķis - nodrošināt speciālā budžeta ilgtspēju, kas atbilst – citu personu tiesību aizsardzībai.

Ņemot vērā, ka sākot ar 2014.gadu piemaksas vairs neizmaksā no speciālā budžeta, tad atšķirīgo attieksmi pieļaujošais leģitīmais mērķis - nodrošināt speciālā budžeta ilgtspēju – vairs nepastāv. Līdz ar to, sākot ar 2014.gadu atšķirīgā attieksme pret pensionāriem, kuriem ir apdrošināšanas stāžs, kas uzkrāts līdz 1995. gada 31. decembrim, ir jānovērš ar likuma grozījumiem.

¹ <https://www.vestnesis.lv/op/2013/33.9>

2) Kāda var būt likumprojekta ietekme uz sabiedrības un tautsaimniecības attīstību?

Likumprojekts novērš nevienlīdzīgu attieksmi pret pensijas vecuma cilvēkiem. Palielinoties ienākumiem atsevišķām personu grupām saistībā ar piemaksu izmaksāšanu, tautsaimniecībā nonāks vairāk finanšu līdzekļu. Pēc Finanšu ministrijas sniegtajām prognozēm 2023. gadā piemaksas pie vecuma pensijas vidēji mēnesī saņems 292 961 personas, kas ir par 49 119 personām mazāk nekā 2019. gadā, savukārt piemaksas pie invaliditātes pensijas vidēji mēnesī 2023.gadā saņems 21 858 personas, kas ir par 9 727 personām mazāk nekā 2019. gadā.

3) Kāda var būt likumprojekta ietekme uz valsts budžetu un pašvaldības budžetiem?

Likumprojekts paredz piemaksu izmaksu no speciālā budžeta. Pēc Labklājības ministrijas aplēsēm, piešķirot piemaksas tiem vecuma un invaliditātes pensiju saņēmējiem, kuriem pensija piešķirta pēc 2011.gada 31.decembra, tas pozitīvi skartu gandrīz 160 tūkst. vecuma pensiju saņēmējus un 36,2 tūkst. invaliditātes pensiju saņēmējus. Papildus izdevumi no valsts pamatbudžeta 2024.gadā tas prasītu ap 57 milj.euro.

Likumprojekts neskar pašvaldību budžetus.

4) Kāda var būt likumprojekta ietekme uz spēkā esošo tiesību normu sistēmu?

Likumprojekts novērsīs diskrimināciju pēc personas vecuma. Tiesību normu sistēmā nav jāveic nekādas citas izmaiņas.

5) Kādām Latvijas starptautiskām saistībām atbilst likumprojekts?

Likumprojekts šo jomu neskar.

6) Kādas konsultācijas notikušas, sagatavojot likumprojektu?

Likumprojekts izstrādāts, ņemot vērā Ministru kabinetā un Saeimā notikušās diskusijas par piemaksu atjaunošanu, kā arī Latvijas Pensionāru federācijas un Latvijas Darba devēju konfederācijas viedokļus, atbalstot šādu likumprojektu.

7) Kā tiks nodrošināta likumprojekta izpilde?

Likumprojekta izpilde tiks nodrošināta saskaņā ar likumos un citos normatīvajos aktos noteikto kārtību.